

NAŠA PESEM

Edicija SIMC (Société internationale de la Musique contemporaine). Ljubljana 1936. Zbirka pesmi za mladinske zbornice — ki je vsaj po glasovnem obsegu in po otroškem tekstu zanje namenjena — ima naslov »Naša pesem«. Ta naziv je simboličen za glasbo in vsebino. Kajti vsebina je (morda razen ene same pesmice zares sodobna, prav tako ima glasba v večini skladbic tisti moderni, neokorni, objektivni, a vendar sočutni ton, ki je osnova modernega glasbenega nastrojenja. Iz teh petnajstih pesmic nam govori trpka žalost, ki obišče otroka proletarcev že v zgodnjem detinstvu, ko se čudno mešata prirojena otroška občutljivost in nežnost z neusmiljenimi udarci usode, ki tepe proletarske družine. Ne samo rudarske! Večina tekstov se sicer nanaša na gorje in bedo rudarjev, a komu ni danes jasno, da leze v proletarstvo v naši ubogi domovini tudi največji del sramotno plačane inteligence, tako da so te pesmi namenjene nam vsem, ki se moramo uspešno ali neuspešno trdo boriti za vsakdanji kruh. Avtorji besedila so Nolin, Petelinova, Gorenjko, Slokanova, Klopčič, Ločniškar, Utva in Hudales. Mladi skladatelji Cvetko, Lipar, Paternost, Pirnik in Šturm, ki so si izbrali to besedilo, so s tem najbrž namerno in pri tem čisto pravilno pokazali, kje naj sodobna mladinska vokalna glasba išče svojih tekstov. Izmed vseh, ki prihajajo v poštev, so jasni in življenjski socialni teksti najprimernejši za mladinske zbornice. Čemu bi nudili mladini mehkih nastrojenj z raznimi »večernimi štimungami« in podobnimi mehkužnostmi, ki so včasih kajpak čisto primerne, a jih imamo v slovenski mladinski glasbeni literaturi že odlično postavljene (Prim. Adamič!)? Tudi v tem sodobnem sočutju, ki so nam ga presenetljivo dobro prikazali omenjeni skladatelji, je dovolj poezije, seveda pa tudi dovolj krepkosti, ki ume pogledati življenju v oči, kakor vidimo iz nekaterih skladbic. Izmed petih udeležencev se mi zdi, da sta prvi in zadnji pogodila še najbolj pravi ton s sorazmerno lepim zborovskim stavkom in z jako primernim nastrojenjem, čeprav sta drug drugemu precejšno nasprotje: Cvetko se je pokazal v neki jasni, otroški, neproblematični pristrčnosti, ki se odlično prilega nežnim besedam, kakor jih govori deca v svojih zgodnjih letih; Šturm a pa, ki ima dovršeno tehniko moderne melodike, označujejo odločne poteze v ritmu in melodiji. Nikdar se ne izgublja v razvlečenih delih, nikdar ne obliči v premehkih občutjih, temveč z določnim realizmom slika objektivno razpoloženje v besedilu. S tem se je najbolj približal moderni. Poudariti moram, da mi ne gre tu za rabo modernih zvokov in nove melodike, temveč za osnovna nastrojenja moderne glasbe, ki se nikdar ne podreajo prekomernemu čustvovanju, tudi v liričnih tekstih ne. Razumljivo je, da ni mogoče doseči tega osnovnega tona z mehкими zvoki in vzdihujočimi melodijami! Zato so nova izrazna sredstva nujna posledica drugačnega gledanja na glasbo, kakor ga je imela pretekla doba. Šturm, ki ima za seboj Osterčovo in Hábovo šolo, obvlada kaj dobro to osnovno potezo moderne in njena izrazila. Večinoma tudi ne pozablja, da je glasba kljub vsej določenosti, ki v našem primeru edina lahko prikaže čudna razpoloženja otroške duševnosti, vendarle poezija. Prav to je, česar smo veseli. Z nobeno cimeravostjo bi se skladatelj ne mogel bolje približati besedilu, z nobenim vzdihovanjem bi bolj ne ganil poslušalca, kakor s tem preprostim trpkim, žalostnim ugotavljanjem, ki je polno sočustvovanja z bednimi. Odlično sta v tem oziru postavljeni zlasti šturmovi »Tri želje« in »Padajo kapljice«. V »Treh kraljih« pa ni mogel prodreti v težavni izraz besedila. Največji problem pri moderni glasbi je namreč ta, da ne pišemo mrtvih not. Kako je to nevarno, koliko se v tem oziru greši in kako se to potem pri poslušalcih upravičeno maščuje! Ne samo s staljša umetnosti, ki ji moramo biti najponižnejši služabniki, je to napačno, temveč tudi

s stališča socialnosti. Poudarjam, da hočemo in zahtevamo tudi v moderni glasbi poezije. Morda danes manj lirike, saj je čas primernejši za balade ali satire. Hočemo pa poezijo, ki edina odlikuje to čudno, zagonetno umetnost. Sama volja do modernega skladanja je pač premalo, kakor tudi disonančni akord še dolgo ni dovolj za moderno glasbo. Treba je namreč znati in moči moderno skladati. Znanje je potrebno, t. j. vedeti moramo, kako se to in ono naredi, potreben pa je tudi jase in nedvoumen čut za ustvarjanje slušnih likov. Brez tega smisla, ki šele daje mrtvim notam iskro življenja, skladba ne samo sploh ni umetnina, temveč je zapisana smrti. S tem smo se pregrešili nad ljudstvom, ki mu ne damo primerne umetnostne hrane. Kdo bo namreč tako skladbo umel, kdo poslušal? Kdo bo čutil z njo, če ni vezi, ki naj posreduje med besedilom in poslušalcem? Trajno bo poslušalce zavzela le »iskra božja«, t. j. glasbeno doživetje besed. Šele tedaj bo umetnina s socialnim tekstom zares socialna, tedaj bo šele besedilo doseglo svoj namen, ko bo zaradi svoje literarne vsebine in glasbenega doživetja v dvojni meri prodrla v naša srca.

Izmed ostalih skladateljev je segel Lipar po besedilih, ki zahtevajo ritmično živahnejšo obdelavo. Zanimali nas bosta zlasti »Ciklame« in »Zima sirot«, obe skrajno aktualni, neposredno iz življenja vzeti podobi, glasbeno dokaj lepo doživljeni. Paternost je pokazal mnogo smisla za eksaktno izpeljavo mirnih melodij brez pretiranih dinamičnih pripomočkov (»Sonček« in »Beli sneg«), medtem ko uporablja Pirnik široka, celo malce patetična nastrojenja, v katera je znal pač najlepše vkleniti materino besedo ob zibelki (»Mati govori. . .«). Značilno je zanj recitativično ponavljanje tonov. Odvadi pa se bo moral rabe vzporednih praznih kvint, ker nam premalo povedo (prim. »Mamica je žalostna«). Preveč je tudi domač v harmoničnih sekvencah, ki so sicer zelo udobne, a danes skoraj brezizrazne. Novi čas zahteva treznega, bachovskega glasbenega stavka. Tudi v liriki je boljše malo več trpkosti kakor akordičnega udobja, ki smo se ga tako zelo nasitili v delih preteklega doba. Res, tudi današnja umetnost označuje delo.

Zbirka je posvečena Slavku Ostercu, učitelju skladateljev, ki je pač lahko vesel te iskrene posvetitve, saj so si ga mladi s tem nedvoumno potavili za voditelja nove smeri. Vedo namreč, komu so dolžni hvalo za svojo idejno in glasbeno orientacijo.

Marijan Lipovšek

Ivan Meštrović: Gospa od Andjela. Zadužbina porodice Račić, Cavtat. — Zagreb. Nova Evropa. MCMXXXVII. — Cavtatski mavzolej je ena redkih, res velikih umetnin, ki so bile ustvarjene v naši državi po vojni. Ta nagrobna kapela, sezidana v spomin družine Račićev, je monumentalno delo, ustvarjeno iz suverene umetnikove volje in z mecenatsko darežljivostjo prave gosparske rodovine. Tako so tudi v renesansi nastajala vélika dela mojstrov, brez kompromisov, brez natečajev, razsodišč in sodelovanja javnosti. Zaupanje v tvorca se je bogato poplačalo: vstal je spomenik v trajen spomin izumrle rodovine in v neminljivo umetnikovo slavo.

Meštrovićev cavtatski mavzolej je plod redke duhovne in gmotne zlitosti. Arhitektura je s kiparskimi prviniami neločljivo združena, da prehajajo sestavine te v drugo. Oblike človeškega telesa tvorijo stavbinske vrednote, svetloba oživlja posameznosti in celoto, govorica žlahtnega kamna je nadvse prepričevalna, skladnost antičnih vzorov in sodobnega, čisto izvirnega umetniškega pojmovanja je dovršena. Tako je uspelo tvorcu, da je dosegel idealno stvaritev višje umetnostne vrste, kjer plastika raste iz stavbarstva, ta se pa s kiparskimi oblikami spopolnjuje in zrašča v nove vrednote. Nič manj harmonična pa ni zlitost mavzoleja s čudovito skladno, resnobno in hkrati mlo okolico.

Tako ni čuda, da je to doslej največje izvršeno Meštrovićevo delo, ki kaže vse njegove značilne odlike, postalo že cilj neštetim romarjem, žejnim lepote. Navzlic skromnim meram učinkuje ta pokopališki hram svečano, veličastno, resnobno. Iz kiparskih del odseva zadržana žalost zaradi slovesa, pa tudi vera v svidenje po smrti, hkrati pa spoznanje minljivosti ustvarjenega in neumrljivosti vsega živega. Morebiti so Meštroviću ti verski motivi le bolj prispodobne in ni v njih prave, rekel bi: cerkvene vernosti. Nič ne dé: globoko, čisto osebno dognanje je v njih, ki se izraža v zmagovitem zanosu navzlic navideznemu porazu. Ta napetost, ta zatajevana in komaj zadržana moč je, ki oživilja, ki daje tem kamnitim oblikam toplino in prepričevalnost.

O mavzoleju so doma in med tujci pisali že mnogo. Pred štirinajstimi leti je prinesla darmstadtška »Deutsche Kunst und Dekoration« članek znanega umetnostnega zgodovinarja J. Strzygowskega, bogato okrašen s posnetki mavzoleja. Te klišeje je odkupila znana zagrebška revija »Nova Evropa« in jih (razen nekaterih) izdala hkrati s člankom, ki ga je Strzygowski ob Meštrovičevem sodelovanju zdaj nekaj priredil. Izvleček iz tega nemškega sestavka je dodan v angleščini, kratka vsebina pa tudi hrvatsko.

Izdanje je prav čedno, čeprav so reprodukcije tod manj čiste in jasne. Čudno se zdi, da niso mogli v Zagrebu ustvariti nič izvirnega, ne kar se tiče slik, ne glede besedila. Tako je videti, da je izdaja prav za prav namenjena tujim obiskovalcem te lepe umetnine. Škoda, da bodo le-ti spričo te publikacije odnesli za nas malo laskav vtisk o naši organizatorni nepodjetnosti, če ne nezmožnosti.

Ob ti priliki se moramo nehote spomniti na našo slovensko revščino, ki nam ne dá niti misliti na podobna veledele. In vendar bi tudi kdo naših zmogel tako nalogo, če ne sam, pa njih več. Pa tudi med nami bi mogli vstati podobni meceni, samo da smo doslej zaman čakali nanje. Menda je treba tudi za to neke globlje, prirojene in podedovane kulturne zavesti, da je nad gmoto še nekaj višjega, večnega. Treba se je pač povzpeli iz lastne moči do spoznanja, do kakršnega se je dvignil umetnik, ki je dal zapisati na zvon v mavzoleju: »Spoznaj skrivnost ljubezni, pa boš razrešil skrivnost smrti in veroval, da je življenje večno«.

K. Dobida

K pariški razstavi. Na svetovni razstavi v Parizu ima tudi naša država svoj paviljon. Pozno so se v Beogradu odločili za udeležbo. Po načrtu naj bi bila v našem državnem paviljonu mimo turizma, sporta, folklore itd. zastopana tudi upodabljajoča umetnost z nekaterimi izbranimi deli.

Način, kako so samovoljno izbirali dela za to razstavo, je upravičeno izzval splošno ogorčenje vseh umetnikov v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani. Njihova društva so soglasno zahtevala soodločevanje, ker pa ti zahtevi ni bilo ugodeno, so umetniki — tudi večina že izrečno povabljenih — sklenili, da se v znamenje protesta nihče ne udeleži razstave. Zdelo se je že, da je naša umetnostna revija v Parizu s tem onemogočena in hkrati zamujena edinstvena priložnost, pred vsem kulturnim svetom pokazati plodove umetniškega ustvarjanja Slovencev, Hrvatov in Srbov. Zlasti za nas Slovence, ki se ne moremo vedno udeleževati svetovnih prireditev, je škoda res velika.

Sicer je ogorčenje oblikujočih umetnikov gotovo docela razumljivo, toda vsaj za Slovence je treba priznati, da so bili — po izvršenih popravkih — povabljeni vsi najodličnejši zastopniki s o d o b n e slovenske umetnosti — in prav za to je šlo. Morebiti bi se bil dal seznam še dopolniti z enim, dvema imenom, pa bi bil izbor res najbolj pravičen. Kako naj bi se bili objektivneje izbrali razstavljalci, ne vem, ko je vsaka jury, tudi najidealnejša, vselej nujno subjektivna. Zdi se, da je pri sklepanju o udeležbi odločila, kakor vselej, ve-

čina povprečnih nad manjšino resničnih umetnikov, ki so se zaradi napačno pojmovane solidarnosti vdali, v škodo naše umetnosti in v svojo lastno.

Vprašanje je, ali je ta kretnja protesta učinkovala tam, kamor je bila namenjena. Bati se je, da ni. Našo oblikujočo umetnost bodo, kakor kaže, v Parizu zastopali le nekateri posamezni izbranci — v prid in čast naši umetnosti? Zgodilo se je medtem namreč to, kar je bilo pričakovati: da niso ostali vsi umetniki pri besedi. Bolj kakor v katerikoli drugi umetnostni panogi velja za oblikujoče, da jim je umetnost — kruh, vsakdanji skopo odrezani kruh. Zato je bila izkušnja velika in močnejša od pomislekov. Pokazalo se je, da je bila — mimo čisto umetniške težnje po uveljavljanju — skrb za obstanek silnejša od tovariške zavednosti in čuta za stanovsko skupnost. S tem se je pa spet odprlo staro vprašanje: ali strokovna ali čisto umetniška idejna društva oblikujočih tvorcev?

P. S. Kakor beremo zdaj, začetek avgusta, je zastopanih na preurejeni razstavi v našem pariškem paviljonu osem Slovencev, slikarjev in kiparjev. To so od starih Jakopič, Jama, Sternen in Vesel, od mlajših pa G. A. Kos, Tine Kos in brata Kralja. Da z njimi podoba slovenske sodobne umetnosti ni popolna, je očitno. Mladih sploh ni, od starejših pogrešam Tratnika, Pavlovca, Jakca in druge. Komu je torej koristil sklep o neudeležitvi? Ugledu slovenske oblikovne umetnosti prav gotovo ne. — Prihodnje leto bo svetovna umetnostna razstava v New Yorku. Naj bi nas vsaj pariški primer izučil!

K. Dobida

Prof. dr. Dimitrije Đurović: Rečnik rusko-srpskohrvatski sa Gramatikom ruskog jezika. Nolit. — Đurovićevemu slovarju, ki je dal avtorju brez dvoma mnogo dela, ne smemo odrekati dobrih lastnosti, toda ugotoviti moramo tudi številne nedostatke: slovar vsebuje namreč mnogo balasta, nedostaja mu dosti potrebnih besed, razlaga nekaterih besed je nepravilna. Vzroki teh nedostatkov so: avtor se je naslanjal na Daljev slovar, tudi ni pritegnil k sodelovanju nobenega Rusa po poreklu. Tretji vzrok, da se to delo ni posrečilo, je odtrganost Jugoslavije od sodobne Rusije.

Daljev slovar je dragocen kot zbirka besed ljudskega jezika. Teh besed pa Dalj ni nabiral kot nepristranski opazovalec, temveč kot jezikovni politik: na osnovi ljudskega jezika je hotel zgraditi nov literarni jezik. Nekateri izraze spremlja z besedami: nepravilno, slab izraz, neruska govorica. L. 1861. je Dalj pisal: »Imamo le dve skrajni točki: polruski jezik višjih slojev in ljudsko govorico nižjih. Nimamo srednjega stanu, ki se šele poraja, in sčasoma lahko od te sijajne vladne ustanove(?) mnogo pričakujemo za rusko samostojnost v vseh smereh.« Tako je bil Daljev slovar normativnega značaja; a njegovih norm ni sprejelo tisto nastajajoče meščanstvo, ki je vanj Dalj toliko zaupal. Njegova stremljenja so bila reakcionarna ter se niso skladala s tistim progresivnim elementom, ki je prihajal v Rusijo z Zapada. I. A. Beaudouin de Courtenay, človek svobodnih nazorov, ki je urejeval tretjo izdajo tega dela, je polemiziral z Daljem in je napolnil njegov slovar s svojimi ugovori in vprašaji. Ta poskus uporabe v drugačni dobi sestavljenega in z drugačno ideologijo prežetega slovarja za osnovo modernega slovarja se je izkazal kot popolnoma nemogoč. Lahko rečemo, da je Beaudouin de Courtenay Daljev slovar popolnoma pokopal. Državna založba, ki je izdala Daljev slovar l. 1936., se je odločila za drugo izdajo, ne pa za tretjo, ki jo je urednik pokvaril.

Če bi se bil kak izobražen Rus udeležil dela za rusko-srpskohrvatski slovar na osnovi Daljevega slovarja, bi iz Đurovićevega dela gotovo izostali provincializmi ali izrazi, ki jih je skoval Dalj sam (kajti Dalj ima tudi take

besede). Vzemimo na pr. začetek črke B (84 str. Đurovičevega slovarja). Tu najdemo kar deset izrazov, ki jih živa duša ne uporablja (baberek, bavit', bagaj, bagon, bagrovina, bagrovišče, badlažany, badma); na str. 85 je 11 takih izrazov, na str. 86 jih je 8. Itd. Na splošno predstavlja precejšen odstotek izrazov Đurovičevega slovarja docela nepotreben balast; hkrati pa mu nedostaja mnogo neobhodno potrebnih izrazov. D. Đurović trdi, da je hotel sestaviti »j e d a n m o d e r n i j i r u s k o - s r p s k o h r v a t s k i r e č n i k«. Na osnovi Daljevega dela tega kajpak ni mogel storiti. Po vojni in revoluciji se je ruski jezik močno spremenil; marsikateri izraz, ki je ostal od prejšnjega jezika, je zamenjal nov izraz ali pa se besede uporabljajo v drugačnem smislu. Besede: sluga, lakej, prisluga, služanka veljajo za poniževalne; zamenjali so jih izrazi: podaval'shica (natakarica), domrabotnica (domača delavka) itd. Izginile so besede: derevnja, selo, mužik; na njihovo mesto so stopile: sovhoz (sovetskoe hozjajstvo = gospodarstvo), kolhoz (kollektivnoe hozjajstvo), kolhoznik, edinoličnik (kmet, ki je ohranil individualno gospodarstvo); ni več besed starosta, staršina, urjadnik, pač pa so nastale predsedatel' sel'soveta (predsednik selskega sveta) itd. Pojavila se je cela vrsta okrajšav, ki so postale besede: kolhoz, sovhoz, oblonò (oblastnoj otdel narodnago obrazovanija), vuz (vysšee učebnoe zavedenie), vuzovec (študent), žakt (žiliščno-arendnoe kooperativnoe tovariščestvo), narkom (narodnyj komissar), narkomat (narodnyj komissariat) itd. Naposled je tudi z napredkom tehnike nastalo mnogo novih besed s področja elektrotehnike, radia, letalstva itd. Vse to je šlo mimo Đurovića, ki bi bil moral vzeti za osnovo svojega slovarja enega izmed novejših sovjetskih slovarjev, na pr. rusko-italijanski slovar prof. I. Glivenka (1930), rusko-angleški slovar prof. V. K. Müllerja in prof. S. K. Bojanusa (1935), rusko-nemški slovar A. F. Nesslerja (1934), rusko-francoski slovar, ki ga je uredil prof. L. V. Ščerba (1936), rusko-poljski slovar pod uredništvom Juz. Krasnega (1933), slednjič kratki (žepni) rusko-francoski slovar V. V. Potocke (1934) — toda na noben način bi Đurović ne smel uporabljati Daljevega slovarja.

Dalj pa ima tudi neko prednost: ob imenih rastlin in živali navaja tudi njih znanstvene (latinske) označbe. Sicer so te označbe pogostoma že zastarele, toda Đurović ni izrabil teh latinskih izrazov, kakor bi jih moral. Lahko navedemo nekaj razlag te vrste: »Erš« (jorš) [*Acerina cernua*] je po Đuroviću »sitnija riba, živi u Severnom moru, upotrebljava se za konzerviranje«. Slanik je tudi manjša riba, ki tudi živi v Severnem morju in se uporablja za konzerviranje; kakšen je torej razloček med »joršem« in slanikom? Razen tega — kakor nas pouči enciklopedični Brockhaus-Efronov slovar — »jorš« ni morska, temveč rečna (sladkovodna) riba, čeprav se dobi tudi ob izlivu rek v morje; ta riba biva v vsej Evropi razen v španiji, Grčiji in Italiji ter se ne uporablja za konzerviranje. Preprosteje bi bilo reči, da pripada vrsti »percidae« in se imenuje v srbsčini »beli grgeč« (gl. srbsko-nemški slovar Sv. Ristića in Jov. Kangrge, 1928). — »Donnik« (*Melilotus officinalis*) je po Đuroviću »vrsta divlje heljde«. Celó Dalj ima pri besedi »dikaja greča« vprašaj. »Donnik« seveda ni divja ajda, temveč »kokotac« (po Ristiću). — »Tem'jan« (*Carum carvi*) je po Đuroviću »tamjan«, »Tmin« (*Carum carvi*) pa »kim«. Na kak način je označen *Carum carvi* sedaj kot »tamjan«, drugič kot »kim«? »Tmin« je v srbsčini res »kim«. Kar se tiče besede »tem'jan«, moramo ugotoviti, da se sedaj ta beseda ne uporablja, poprej pa je imela dva pomena: 1. kadilo, srbski »tamjan«, 2. janež (*Carum carvi*), srbski »kim«. Takih zgledov iz Đurovičevega slovarja je moči navesti več. Deloma jih je povzročil Dalj, toda nemajhna krivda zadene tudi Đurovića, ki ni znal izrabiti latinskih imen, kakor bi bilo potrebno.

V slovnici, ki je dodana slovarju, ponavlja Đurović trditev Radovana Košutića, češ da ima ruščina rastoč in padajoč naglas kakor ga ima srbohrvaščina. Ruski znanstveniki, ki so uporabljali pri proučevanju fonetike ruskega jezika posebne priprave, ne priznavajo te razlike v značaju ruskega naglasa. Ta nauk pa prizadeva silne težave pri transkribciji izgovarjave ruskih besed, ki jo podaja slovar. V odstavku, ki je posvečen pesniški zgradbi ruske narodne pesmi, je Đurović pokazal svoje nepoznavanje nauka o tako imenovanem »dol'niku«, ki družji zakone ruskega narodnega stihotvorstva. Na str. 31 navaja avtor popolnoma zastarelo tabelo sklanjatve nedoločnih pridevnikov moškega spola.

V splošnem je Đurovićev slovar uporaben za branje predrevolucijske ruske literature, nikakor pa ne zadostuje za študij porevolucijske literature.

N. Bahtin. — Prevedla V. š.

SOCIALNI OBZORNIK

PRAVNI POGLEDI NA STAVKO

Lanski stavkovni val, ki je zajel vso Slovenijo, je vrgel na površje tudi vprašanje, kakšno stališče zavzema do stavke naše veljavno pravo.

Stavka pri nas še ni prepovedano sredstvo, s katerim si skuša delavstvo izboljšati svoj gospodarski položaj. Nasprotno. Če že ne za dovoljeno, velja stavka gotovo za dopustno sredstvo v razredni borbi delavstva proti kapitalu.

Zakon n. pr. prepoveduje borzam dela, da bi posredovale in preskrbele delavce podjetjem, v katerih je stavka. Borze dela torej ne smejo pomagati podjetnikom iskati stavkokazov. Preden posredujejo delo za kako podjetje, se morajo uradniki borz prepričati, če ni v njem stavke. Podjetnik, ki naredi glede tega lažno prijavo pri borzi dela, je kaznovan z denarno kaznijo do 5.000 dinarjev. Brezposelni, ki odkloni delo v podjetju, kjer delavstvo stavka, ohrani kljub temu pravico do brezposelne podpore.

Tudi po našem kazenskem zakonu ni stavka protipravno kaznivo dejanje. Le državni in samoupravni uradniki, dalje uradniki prometnih ustanov in ustanov za preskrbo s kurivom, vodo in razsvetljavo ne smejo protizakonito ustaviti delo, da bi na ta način izsilili spremembo državnega reda. Prepovedane so torej politične stavke (generalni štrajk in podobno), ne izhaja pa iz tega določila, da bi državni uradniki ne smeli stopiti v stavko zato, da dosežejo zvišanje plač.

Seveda ne smemo pozabiti na zakon o zaščiti države, ki prepoveduje vsako stavko drž. uradnikov in jo kaznuje z zaporom od pol leta do treh let. Vsako stavko prepoveduje tudi že sam kazenski zakon za osebje prometnih, vodovodnih in podobnih ustanov.

Mnogo bolj zapleteno je vprašanje stavke v našem zasebnem pravu, ki urejuje službeno razmerje med delavcem in podjetnikom. Kakšen je učinek stavke na to službeno razmerje?

Tudi tu moramo razlikovati upravičene in neupravičene stavke. Obrtni zakon daje delavcu pravico, da takoj zapusti delo, če krši podjetnik določbe službene pogodbe, ne vzdržuje zadostnih varnostnih naprav za zaščito delavčevega življenja in zdravja, če mu odteguje ali zadržuje mezdo, ga občutno žali in podobno. Če krši podjetnik kolektivno pogodbo, ki jo je sklenil z vsem delavstvom svojega obrata, so upravičeni vsi delavci zapustiti delo. Če ne vzdržuje v nobenem oddelku svojega obrata varnostnih naprav ali higieničnih razmer, so enako upravičeni vsi delavci stopiti v stavko. To so